

NICOLAE FELECAN
(Baia Mare)

ASPECTE ALE GRAIULUI DIN LOCALITATEA CAILA, JUD. BISTRITA-NISUD

1. Lucrarea de față este dedicată graiului din localitatea Caila, județul Bistrița-Nisud, satul de baștină al autorului. Punctul de pornire l-a constituit convingerea că și în cele mai mici și nesemnificative arii lingvistice există particularități și aspecte încă necunoscute. Pentru zona respectivă, dovada este dată de compararea situației oferite de graiul respectiv cu cel din comuna Ieu Măgheruș, aflată la o distanță de circa 5 km față de Caila, și, în general, a vorbirii bistrițene, așa cum reiese din lucrările lui Gavril Istrate (1937; Istrate, Turcule 1971), ale lui Grigore Rusu (1959, 1960), dar și din cele cu caracter general de dialectologie (*Tratat*; Gheție 1994).

Întrucât în studiile respective sunt menționate trăsăturile idiomului din această arie lingvistică, noi nu ne vom ocupa decât tangențial de aceste aspecte, urmărind mai mult problemele ale lexicului.

Localitatea Caila este așezată pe drumul județean Bistrița – Intereag, la 18 km de Bistrița și la 4 km lateral de Blăjenii de Jos. Documentar, satul este menționat la 1332, în forma Kyule (la 1344, 1377 Kayla, 1493 Kaylla, 1733 Kajla, 1854 Kajla, Caila) (Suciu, vol. I, p. 119). Ca mărime este un sat mic (nicicând n-a avut mai mult de 130 de „fumuri”, iar în prezent numărul lor s-a micșorat, multe case fiind pustii), înconjurat din trei părți de dealuri, încât nu se vede înainte de a ajunge în el. Prin sat trece un „pârâu” frumos, care, la mijlocul satului se ramifică. În timpul verii seacă, dar când sunt ploii abundente poate face și pagube. Paralel cu pârâul se află drumul, iar casele sunt așezate de o parte și de alta a acestora. Pe cele două uli e

laterale, care urmează cursul pârâului și care ies în hotarul satului, sunt puține locuințe.

Ca majoritatea satelor (ardelene), și acesta s-a „modernizat”. Casele vechi au dispărut până prin anii '50–'60 ai secolului trecut, când au fost înlocuite cu altele noi. Ele erau în totalitate din lemn, mult retrase de la drum și dispuse paralel cu drumul și pârâul. De obicei aveau trei încăperi, în mijloc fiind tindă ce avea două uși, una din față spre „ocol” și drum, și o altă în spate spre grădina, pe unde ai casei puteau fugi, nevăzuți, în caz de primejdie.

În contrast cu acestea, casele noi sunt mult aduse spre drum și pârâu, uneori chiar la limita acestora, și dispuse, majoritatea, perpendicular pe axa drumului. Câteva sunt în formă de L, adică în „vinc l”. Sunt construite din cărmidă și au fundații de piatră. Cărămida, în cea mai mare parte era prelucrată în localitate de către țiganii care veneau din alte sate, piatra pentru fundații (caciuni case au fundații din beton) era adusă din localitatea Trăpșu, situată la o distanță de 15–20 de km, întrucât în hotarul satului nu există piatră de construcție, iar nisipul și balastul de la râul Ieu, aflat la o depărtare de 8–10 km.

Camășim, casa are masă cam tot cu trei încăperi, dar are ezate una după alta: camera din față, niciodată locuită, dar frumoasă țigănească, fie cu mobil modern, fie cu lucruri tradiționale, camera din mijloc, și ea țigănească la fel, și camera dinapoi, singura utilizată și în care, de regulă, se doarme. Casele în vinclu au două încăperi la drum, țigănești precum am văzut, și una în spate, cea locuită. Pe jos sunt două umele (scânduri de brad rindeluite), iar mai recent parchet.

Ocupația principală a oamenilor a fost și este agricultura, dar productivitatea era redusă, datorită, în primul rând, pe mântului de slabă calitate. Doar pe la poalele dealurilor randamentul e mai bun și în partea de nord a hotarului, înspre întregă și Blajeni de Jos, unde este o zonă plană, mai extinsă, utilizată, în general, ca fâneață (rât) și pentru cultura porumbului (mălai). Un loc important în tradiția locală era creșterea animalelor: vaci, oi, porci; n-au existat bivoli și nici capre, pe care și țenii le detestau.

În privin a legumiculturii i a culturilor pomicole i viticole se cuvin a fi spuse câteva lucruri. A începe cu o istorioar auzit de la mama mea (1910–1987), venit în sat, prin c s torie, de la Enciu, de lâng Lechin a, în anul 1927. Obi nuit cu podgoriile de vi -de-vie i pomi fructiferi din locurile natale, majoritatea s se ti, a fost surprins de faptul c în Caila oamenii nu se ocupau cu a a ceva, ci cump rau legume i fructe de la Bistri a. Întrucât aceste produse nu erau prea ieftine, iar o zi de târg însemna pierderea unei zile de lucru, dar i c ratul în spate, cam 10 km, cât era distan a direct , peste deal, de la Caila la Bistri a, trecând prin Sigmir, sat în totalitate s sesc, c ilenii, având un imbold în mama mea, au început s le cultive. Terenul ales pentru zarzavaturi se afl la marginea satului, pe o întindere fertil de aproximativ 1 km, cu o l ime de 100–200 de m., de-a lungul pâ râului ce iese din sat pentru a se v rsa în râul *Rostova* (în graiul bl jenarilor *Rosua*), care, la rândul lui, se vars în ieu. În acest perimetru, aproape fiecare familie posed un lot ce variaza între 2 i 10 arii. Legumele cultivate erau fasolea, ro iile, ardeii, dar mai ales ceapa din r sad, cu care s tenii au ajuns vesti i, fapt probat i de porecla nou pe care au primit-o, *cepari*, al turi de una mai veche, *olieri*, fiindc în sat era oloini , dar numai pentru „sâmburii de bostan”, din care ie ea un ulei verzui, gros aproape ca mierea i cu un miros foarte pl cut. În copil rie am apucat s v d oloini a, care a d inuit pân la înfiin area TOZ-ului, prin anii 1953–1955.

În aceea i perioad au ap rut în sat viile de vi nobil i livezile de pomi fructiferi, al turi de cei r zle i i prin gr dinile oamenilor. Din câte îmi amintesc, aproape fiecare familie avea un lot de vie de m rime variabil , rar pân la un ha. Din p cate, dup 1961–1962, când oamenii au fost for a i s între în CAP, toate aceste vii s-au degradat i au disp rut. Pu ini au fost cei care i-au înlocuit via „nobil ” cu alta „hibrid”, mai rezistent i mai u or de lucrat. La ora actual i aceste vii au disp rut, iar locul lor a fost luat de câteva vie hibrid, cultivate pe lâng cas .

Tot din perioada colectivului, drumul direct înspre Bistri a, prin Sigmir, a disp rut. La ora actual toat acea parte de hotar, nemaifiind cultivat , e împânzit de spini i m r cini, iar leg tura cu Bistri a

se face numai pe drumul judeean întreaga – Bistrița de Jos – Bistrița de Sus – Sigmir (actualmente cartier al Bistriței) – Bistrița, o distanță de aproximativ 18 km.

În privința etniei, localitatea a fost și este locuită numai de români. Un singur maghiar, de înălțimea unei prăvălii, are mormântul, marcat doar printr-o cruce de marmură, cu inscripția Kovacs Ferenc 1830–1922, în cimitirul local.

În sat există școală, construită din cărămidă, de la începutul secolului al XX-lea. Tatăl meu (1900–1977) a urmat, cu același învățator, apte clase, sistem menținut până la reforma învățământului din 1948, dată de la care au rămas în sat doar 4 clase primare (în prezent nu mai este nici un elev). Alături de școală se află biserica, construită din piatră, cu ziduri de peste 0,5 m, dar despre ale căror începuturi nimeni nu știe nimic. Iconostasul, cu pictură pe lemn, aduce foarte bine cu picturile marelui stăruitor din Moldova. Biserica a fost renovată în anul 1976 și spațiul altarului mic orat. Cu această ocazie multe documente, aflate vândute în podul acesteia, au fost distruse, iar lemnul, bârne mari de stejar, unele cu inscripții, după spusele unor localnici, a fost transportat de meșter la locuința sa din Beclean și ars ca lemn de foc.

Aceste două instituții, școală, biserică, la care se adaugă și Centrul cultural, construit mai târziu, sunt amplasate, circular, în mijlocul satului.

2. În privința graiului, acesta se încadrează, în general, ariei „bistrițene”, având trăsăturile graiurilor transilvănene de nord-est, care au fost evidențiate în numeroase lucrări (Andru 1938; Ivănescu 1948; Frîil 1973; Ȇra 1979; Marin, Tiugan 1987). Câteva particularități distincte, le vom semnala odată cu termenii în care apar.

Vorbind despre vocabular, e de la sine înțeles că locul de căpetenie îl ocupă cuvintele ce apar în fondului lexical de bază al limbii române, în majoritate elemente latine. Cele mai multe sunt comune graiurilor din Transilvania, Crișana, Maramureș, Moldova și Basarabia (vezi și Frîil 2010a, p. 136–141). Dintre acestea, noi am notat relativ puține, cu precizie, pe acelea care prezintă, într-un fel sau altul, o particularitate, fie prin formă, fie prin înțelesul pe care îl au, ori prin aria de răspândire.

2.1. Cuvinte mo tenite:

afunda, vb. „a se adânci; a p trunde adânc” (< **affundare* < lat. cls. *affundere*: < *ad* + *fundum*) (Teaha 2005, p. 309–311): *S-a afundat în padure*¹; *Copilul s-a afundat în ap* .

agâmba, vb. „a (se) înfuria; a- i ie i din min i” (**aggimbare*) (DER, s.v.): *Ce te agâmb a a?*.

agest, s.n. „aluviune, acumulare, depunere, îngr m dire de bu - teni, vreascuri, pietre etc. aduse de ape i care formeaz un fel de înt ritur la cotul unei ape curg toare” (< *aggestum*, -i, s.n. „îngr m - dire; înt ritur ” < *aggere* „a îngr m di, a sedimenta”).

ai, s.m. „usturoi” (< *allium*).

alina, vb. „a chiop ta” (< din *anina* (< **anninare* „a leg na” > **ninna* „leag n”), prin disimilare: *n – n > l – n*): *Calul alin de un picior*.

apleca, vb. „a da mielul mic s sug la o alt oaie decât cea care l-a f tat” (< *applicare*).

arin , s.f. „nisip” (< *arena*, s.f. „nisip”). În Caila, numai ca toponim: *La arin* „coast de deal din care oamenii aduceau p mânt („lut”) pentru spoitul pe jos, uneori chiar i pe dinafar , al caselor vechi, din lemn”. Derivatul *arinos*, adj. „p mânt sf râmicios, nisi-pos” e mai r spândit.

bal , s.n. „voal care se pune pe capul miresei” (< *balteus*, s.m. „cing toare, curea; band , centur ”).

b una, vb. (numai despre copii) „a plânge mult, cu ipete, cu urlete” (< **baubulare*): *Copilul acesta t t zua baun* .

buci [bu] (var. a lui *bu* , *bu i*), s.m. „fire scurte de cânep , in sau lân , de calitate inferioar ” (< *byssus*, (*bissus*, *bussus*) „pânz de in”).

¹ Men ion m aici particularitatea (prezent i într-un alt sat din apropiere, Chintelnic, i nesemnalat de Gr. Rusu) protonic devine *a* (sec. al XVI-lea i ast zi regional): *barbat*, *batut*, *facut*, *malai*, *padure*, *sacure* etc. (ast zi în Bucovina, nordul Moldovei, nord-vestul Olteniei i sporadic în Ardeal: în ara Mo ilor, pe alocuri prin Maramure i nord-estul Transilvaniei); cf. Iordan 1927–1928; Todoran 1954; Graur p. 263–264, *apud* ILR 1978, p. 149. Informa ii mai ample asupra acestui fenomen se g sesc la Ghe ie 1994, p. 70–72.

bucin, s.n. „instrument de suflat, în formă de tub conic, lung, făcut primăvara din coajă de răchită, de forma buciului, de către tineri” (< *bucinum*, s.n. „sunet de trompet” < *bucina*, s.f. „corn, trompet”).

buged, adj. „umflat la față (de prea mult somn sau de prea mult bătătur)” (< **buccidus*): *Are față a buged*.

bute, s.f. „butoi”; „putin pentru murat varza” (< *buttis*).

capuan, s.n. „curelă care se pune în capul calului, când e înhamat” (< *capitium*) (MDA, vol. I, s.v.).

ceter, s.f. „vioară” (< *cithera*).

cheag [ag], s.n. „ferment extras din suc gastric al rumegătoarelor tinere, care are proprietatea de a încheaga laptele” (< **clagum = coagulum* „cheag; lapte prins”).

corastr, s.f. „laptele unei femele imediat după ce a fost tăiat” (< **colastra = colostrum*).

crunta, vb. „a (se) umple de sânge; a sângera” (< *cruentare* „a însângera; (fig.) a răni până la sânge”): *Te-ai cruntat la deget*.

curptor, s.n. „bucată de lemn rotund sau dreptunghiular pe care se răstoarnă mămăliga sau se taie carnea ori zarzavaturile” (< *cooperatorium*) (MDA, vol. I, s.v.).

cute, s.f. „piatră de gresie cu care se ascut obiectele tăioase (mai ales coasa)” (< *cos, cotis* „gresie de ascuțit”).

depana, vb. „a trece firul tors de pe fus, de pe răchitor pe un ghem sau mosor” (< **depanare*).

încheaga [înega], vb. „a se face sau a face să devină cheag” (< *incoagulare*).

la, vb. tr. „a spăla rufe la rău”: *De mult n-am mai laut până*; refl. „a se spăla pe cap”: *Nu m-am laut de-o săptămână*.

mascur, s.m. „porc castrat” (< *masculus*): *Am doi masculi și o scroafă cu porci*.

moare (de cure), s.f. „zeama care se face în urma murrării cureiului” (< **moria*).

nap, s.m. „sfeclă furajeră” (< *napus*).

pap, s.f. 1. „mâncare făcută din ouă bătute (eventual și cu jumări de slănină); 2. urdori” (< *papa*, s.f. „papă”, cuvânt cu care copilul desemnează mâncarea) (Gușă 1983, s.v.).

p curar, s.m. „p stor, cioban” (< *pecorarius*).

p ioar, s.f. „es tur fin i str vezie de in, de bumbac sau de m - tase, cu care femeile de la ar i i înf oar fa a, ca s se apere de soare; diferite obiecte de podoab care se fac la nun i” (< *palliolum*, dim. al lui *pallium* „îmbr c minte de lân , care se drapa pe corp, pe care o purtau pe deasupra, la greci, filozofii i curtezanele; învelitoare, cuvertur ”).

p nur, s.f. „stof de lân prelucrat în cas , din care se fac haine groase; dimie” (< *paenula*).

pedestru, adj. „am rât, nenorocit” (< *pedester*, adj. „în picioare; pedestru; comun”): *E ti tare pedestru* „e ti tare am rât”.

rânced, adj. „(despre materii grase) cu gust i miros nepl cut din cauza alter rii” (< *rancidus*).

stâlpare, s.f. „creang groas , care porne te de la trunchi” (< **stirparia*).

sudoare, s.f. „transpira ie, n du eal ” (< *sudor*, *sudoris*, cu acela i în eles).

pur, s.m. „copil din flori, bastard” (< *spurius*, adj., cu în eles identic).

tear, s.f. „urzeal ” (< *tela* „pânz , es tur ; urzeal ”).

îndeic [indeic], s.f. „zim ii cu care se întinde pânza la r zboiul de esut” (< *tendicula* „sfoar întins ; (fig.) plas , la ”)².

turm, s.f. „grup (mai mare) de oi, care sunt adunate vara pentru p scut” (< *turma*).

vipt, s.n. „cantitate de cereale cât poate duce în spate un om o dat la moar ” (< *victus*, -us, s.m. „hran , alimente, mâncare”).

Aceste cuvinte mo tenite, unele absente din lista dat de Gr. Rusu, vin s completeze atât informa ia privitoare la r spândirea lor cât i forma i semnifica ia pe care o au în arealul bistri ean.

2.2. Cuvinte maghiare:

abRICT I(u)j, vb. „a face ordine, a pune la punct, a mu trului” (< *abriktołni* (< germ. *abrichten*), idem, intrat în român prin armata austro-ungar).

² Toate aceste cuvinte, mai pu in *ai, cute, p curar, sudoare*, cunoscute pe o arie mai întins , se g sesc discutate pe larg, inclusiv aria de r spândire, la Teaha 2005, *passim*.

acast i, s.m. pl. numai ca toponim: *La acast i* „loc es pentru fânea ” (< *akasztofa* „spânzur toare”).

ala, s.n. „schel ; pod la ur pe care se pune fân” (< *állás*, idem).

aleg di, vb. „a se mulumi” (< *elegedni*, cu acela i sens): *Nu s-aleg de te cu nimic*.

ard u, s.m. „paznic de câmp” (< *erdö-ör* „paznic de p dure”).

ar u, s.m. „(la c r ile de joc „ungure ti”) figura echivalent cu valetul” (< *alsó* „valet (la c r ile de joc)”).

astalâ, s.n. „tâmplar” (< *asztalos*, idem).

badoc, s.n. „vas de tinichea; tinichea” (< *bádóg* „vas de tinichea”).

bag u, s.m. „tutun de calitate proast , care se ine în gur ” (< *bagó*, idem).

bai, s.n. „sup rare, p rere de r u; grij ” (< *baj*): *N-are bai (de)*.

bar ón, s.n. „catifea de orice culoare” (< *bársony*, idem).

bat r, adv. „de i, în zadar” (< *bátor*).

bérle, s.n. „c ptu eal (la hain)” (< *bérlés*, idem).

berlui, vb. „a c ptu i (o hain)” (< *bérelni*, cf. *bélelni*, idem).

beteag, adj. „bolnav” (< *beteg* „bolnav”).

bica u, -i, s.m. „piatr mai mare” (< *békasó*).

biciuli [b i iuli], vb. „a evalua paguba f cut de vite într-o sem - n tur sau într-o fânea ” (< *bicsülni*, idem);

bizui [b izui], vb. „a conta pe cineva, a avea încredere în cineva” (< *bizni*).

boact r, s.m. „cantonier la calea ferat ” (< *bakter*, idem).

boc, s.n. „bucat de lemn, întrebuint at de fierar la potcovit, când pile te cuiele din copit ; bucata de lemn care se pune sub osia carului când se ia roata” (< *bak*).

bodilar [bo ilar], s.n. „portmoneu” (< *bugyelláris*, idem).

bont li, vb. (mai ales despre vite) „a lovi cu putere podeaua” (< *bántalmazni*, „a comite o spargere”): *T t noaptea o bont lit*.

box, s. „piele de vi l lucrat fin”, numai în expresia *cizme de box* (< *boksz*, idem).

box li, vb. „a da cu crem pe înc l minte” (< *bokszolni*, idem).

bucta, vb. „a avea un neajuns; a c dea la un examen” (< *buktatni* „a face pe cineva s cad (la examen)).

budig i, s.m. pl. „(înv.) chilo i (de dam)” (< mag. dial. *bugyigó*, idem).

buntuz(u)i, vb. „a deranja lucrurile, a produce dezordine” (< **bon-tozni*) (MDA, vol. I, s.v).

calba, s.m. „caltabo ” (< *kolbász* „cârna ”).

c oaci, s.m. „fierar” (< *kovács*).

cetern [e ern], s.f. „jgheab la acoperi ul casei pe care se scurge apa când plou ” (< *csatorna* „uluc”).

chedve, s.f. sg. „bun dispozi ie, chef” (< *kedv*, (prin forma *kedve*, cu sufix personal posesiv) idem) (Todoran 1960, p. 60): *N-are nicio chedve*.

chefeli, vb. „(cu referire la animale) a peria” (< *kefélni*, „a peria”): *Chefele te on pic caii*.

cheheli, vb. „a tu i” (< *kehelni*, idem): *Tot timpul chehele te*.

cher li, vb. „a aduce acas ” (< *kerülni* „a veni, a ajunge”): *Cher le te-l acas , c -i sar*.

chilom, s.n. „kilogram” (< *kiló*, idem, probabil prin forma *kilóm*, cu sufix posesiv).

chindeu [in eu], s.n. „prosop” (< *kendő*).

chiz [iz], s.m. „fecior care angajeaz muzican ii i conduce jocul” (< *kezes*).

chinzui [inzui], vb. „a chinui” (< *kinozni*).

cipc, s.f. „panglic ” (< *csipke*).

ciurd, s.f. „turm (de vaci)” (< *csorda*).

clej, s.f. „p mântul de pe lâng biseric , proprietate a bisericii, pe care-l folose te preotul” (< *eclejie* < *ekklézsia*, idem).

coci, s.m. „vizitiu” (< *kocsis*).

cohe, s.f. (înv.) „buc t rie (de var , cl dire aparte)” (< *konyha*, idem).

copâr u, s.n. „sicriu” (< *koporso*).

cotrenci, s. pl. „fân mare, r u” (< *kotroncz*).

crestúl, adv. „de-a curmezi ul” (< *keresztül*, idem).

de, -i, s.m. „măsură de capacitate de un decilitru” (< *deci* (literar), idem).

diplu [iplu], s.n. (înv.) „ham” (< *gyepló*, idem).

dragli, vb. „a dragosti” (< *drágálni* „a înșeșui”): *Bunicii îi draglesc mult nepoții*.

dripăli, vb. „a călca în picioare, a bătători” (< *trappolni* „a tropoti”).

duhna, s.m. „fumat” (< *dohányos*, idem).

fartai, s.n. 1. „sfert”: *Un fartai de inars*. 2. „parcelă mică, de circa 2-10 ari, în apropierea satului, unde se cultivă legume”: *În anu sta, la fartai am pus numa ceapă în fansole*. 3. „ur de inut fănu”: *Fartaiul e jumătate cu fănu*. (< *fertály*).

fene, s. numai în imprecății: *du-te-n fene!* (< *fene* „drac”).

férea, adv. „la o parte” (< *fére*).

fircăli, vb. „a măzgăli (o foaie de hârtie, mai ales cu creionul)” (< *firkálni*, idem).

foaită, s.f. „soi (râu), rasă” (< *fajta*, idem): *Îți mare foaită*.

fodor, -i, s.m. (mai ales la plural) „încrețitură pe mâncălele cîmpurilor femeiești” (< *fodor*).

forost(u)ă, vb. „a lipi, a suda două bucăți de fier” (< *forrasztoni* „a suda”).

forto, interj. „strigăt cu care se îndeamnă vitele (legate sau înjugate) să se dea la o parte” (< *fartoli, fartol*, idem).

fúica, adj. „zăpăcit, zălud” (< *fujkás* „care se umflă în pene”): *Copilul acela e tare fúica*.

furdula, s.n. „parte de hotar în care se seamănă aceleași culturi” (< *fordulás*, idem).

furduli, vb. tr. (despre un vehicul) „a-l da la o parte; refl. „a se duce sau a aluneca într-o parte” (< *fordulni* „a se întoarce, a se învârti”).

gabana, s.n. „magazie în care se pot strezi cerealele și, uneori, și alte lucruri” (< *gabanas*, idem).

ghez, s.n. „tren” (< *gözös* (fam., înv.) „locomotiv”) (<http://dictzone.com/ungarisch-rumanisch-wortherbuck/>).

gordun, s.f. „contrabas” (< *gordon*, idem).

hal u, s.n. „bucat de lemn scobit din care beau vitele ap” (< *háló*).

haragu, adj. „iute la lucru, iute la mânie” (< *haragos* „sup rat”): *Vecinu nost îi tare haragu*.

haramp u, s.n. „cle te pentru scos cuiele” (< *harapó*-(fogo), idem).

ha a(-ne), interj. „strig t (uneori repetat) cu care se alung porcii” (< *hec*, idem, cf. *heccelni* „a asmu a”).

hebereu, adj., adv. „aiurit; r t cit” (< *heverö* „neîntrebuin at”) (vezi i Dr ganu 1922–1923, p. 719): *Umbl hebereu*.

herlui, vb. „(despre o cas , un car înc reat cu fân) a se n rui în toate p r ile” (< *hajolni* „a se apleca”).

hia, s.f., 2 sil. „lips , nevoie” (< *hiány* „lips ”): *Nu-i hia de nimic*.

hibo, adj. (despre cai) „cu un defect (mai ales la picioare)” (< *hibás*, idem).

hiri, adj. „frumos, aranjat, g tit, elegant” (< *hires* „vestit”): *E un copil tare hiri*.

hozate, s.f. pl. „catrafuse, lucruri” (< *hozni* „a aduce”): *A adus cu el tot felul de hozate*.

hurlui, vb. „a se cr pa; a se n rui; a merge în toate p r ile” (< *hajolni* „a se apleca într-o parte”).

hur uli, vb. „a trage în toate p r ile” (< *hurcolni* „a trage, a împinge”): *Copilul acela atâta o hur ule te*.

ler, leruri, s.n. „cuptor la soba de g tit” (< *ler*, idem): *Lerul acesta nu coace deloc*.

luh r, s.n. „trifoi” (< *lohere*).

máio, s.m. „caltabo f cut din m runtaie de porc (mai ales ficat) i orez” (< *májas*, idem).

mandul, s.f. „amigdal ” (< *mandula*, idem).

meghi, adv. „totu i, cu toate acestea” (< *mégis*, idem).

mehei, s.n. „unealt de tâmplar” (< *műhely* „atelier”).

mejde, s.f. „fâ ie de p mânt acoperit sau nu cu iarb , între dou propriet i vecine” (< *mészgye*, idem).

menten, adv. „imediat” (< *menten*): *Minten vin*.

misar [mnisar], s.m. „m celar” (< *mészáros*, idem).

- mi cula ie**, s.f. „mecherie” (< *miskulancia*, idem).
- morocoa**, s.f. „fierul care se pune pe osiile de lemn, pentru ca acestea să nu se roadă” (< *marokvas*, idem).
- mo co**, adj. [mo co] „murdar” (< *mocskos*).
- mo co ag**, s.f. „murdărie” (< *mocskoság*, idem).
- musai**, adv. „neapăsător, în mod necesar” (< *muszáj*).
- n drag, -i**, s.m. „pantaloni” (< *nadrág*, idem)³.
- ni**, interj. „uite, iată, privește” (< *ni* < *né* < *nézd*, idem).
- nimurig**, s.m. „om mic și slab, nedezvoltat, pripădit” (< *nyomorek*, idem).
- nula**, adj. f., numai în sintagma *fărină nula* = „făină albă de cea mai bună calitate” (< *nullás* (liszt), idem).
- palant**, s.n. „gard de scânduri” (< *palánk*, idem).
- parcan**, s.f. „ramă a unei uși sau ferestre” (< *párkány*, idem).
- p săli**, vb. „(despre obiecte) a se potrivi unul cu altul” (< *pászolni*, idem).
- pârgăla**, s.n. „ceapă prăjită în untură sau ulei, care se adaugă la unele mâncăruri pentru a le face mai gustoase” (< *pergelés*).
- pârgăli**, vb. „a pune pârgă la pe o mâncare” (< *pergelni* „a arde, a frige”).
- pi al u** [pialu], s.n. „zeama care se scurge din gunoiul strâns de la vite” (< *pisáló*, idem).
- plevas**, s.n. (înv.) „creion” (< *pláivász*, idem).
- ponoslu**, s.n. „reclamație, plângere; rezolvarea unui diferend” (< *panasz* „reclamație”, *panaszolni* „a se plânga”): *A mers pe ponoslu*.
- pont, -uri**, s.n. „figuri (de tot felul), mofturi”, mai ales în expresia *a face ponturi* „a face mofturi” (< *pontozni* „a face ponturi”).
- popric**, s.f. „boia” (< *paprika*, idem).
- porodici**, s.f., pl. „roșii” (< *paradicsom*, idem).
- porolan**, s.n. „porolan” (< *porcolán*, idem).
- pu uli**, vb. „a se găti, a se aranja, a se dichisi” (< *pucolni*, idem < germ. *putzen*): *Vai mă, ce te-ai pu ulit!*
- rapu**, s.n. „unealtă de netezit obiecte” (< *ráspó*, idem).

³ DEX, ediția din 1975, dă ca etimon și sl. *nadragy*.

r p li, vb. „a da cu ra pila” (< *ráspolni*, idem).

r z li, vb. „a da pe r z toare” (< *reszelni*, idem).

ronghi, -iuri [ronˈʃi], s.n. „zdrean ” (< *rongy*, idem): *S-au adunat tot felul de rondiuri*.

ronghio [ronˈʃio], adj. „zdren ros” (< *rongyos*, idem): *Îi tare rondio*.

ro tei, s.n. „gard f cut din ipci” (< *rostely* „gr tar”).

sab u, s.m. „croitor” (< *szabó*).

samada, s.n. „socoteal , calcul” (< *számadás*, idem).

sarsam, -uri, s.n. „felurite unelte; eufemism pentru organul genital al b rbatului” (< *szerszám*, idem).

sâcâ, adv. „cu zgârcenie” (< *szükös* „strâmt, s r c cios”).

s lvoi, s.f. „magiun” (< *szilvaís*, idem).

socaci, s.m. „buc tar” (< *szakács*, idem).

sorgo, adj. „iute” (< *szorgos*, idem): *Îi tare sorgo*.

strujac, s.n. „saltea umplut cu paie” (< mag. dial. *strozsák*, idem: < germ. *Strohsack*, prin armata austro-ungar) (Todoran 1960, p. 95)⁴.

suci [su], s.m. „cojocar” (< *szücs*).

ait u, s.n. „teasc de stors strugurii” (< *sajtó*, idem).

alate, s.f. pl. „salat ” (< *saláta*, idem).

it li, vb. „a stoarce strugurii în teasc” (< *sajtolni*, idem).

cutâie, s.f. „cutie (de chibrituri)” (< *skatulya*, idem).

olocate, s.n. „un fel de oblon la fereastr ” (< *zsalugáter* „stor”).

ontorog, adj. „(persoan) care umbl greu din cauza unor defec-te la picioare” (< *sontorog*).

o, s.n. „stâlp înfipt în p mânt pe care se fixeaz gardul de scânduri” (< *sas*, idem).

poroli, vb. „a cru a, a economisi” (< *spórolni*, idem).

traf, s.n. „c ru cu ro i de ma in ” (< *stráf*, idem).

trop li, vb. „a umbla mult” (< *stropálni*, idem).

url u, s.n. „adâncitur mic f cut de apele de ploaie” (< (sze-kér)*surló*, idem).

⁴ Traian Marcu (1960, p. 191) îl consider de provenien german direct .

urlui, vb. „a cur a un obiect (cu o cârp , cu nisip, cenu etc)” (< *súrłoni*, idem).

u t r, s.m. „pantofar” (< *suszter* (< germ. *Schuster*), *suster*, idem).

t l li, vb., refl. „a se potrivi, a se aduna din întâmplare” (< *találni*, idem): *Cei doi se t llesc tare bine*.

t lp li, vb. „a pune pingele” (< *talpalni*, idem).

techerghéu, adv., în expr. *umbl techerghéu* „vagabondează ” (< *tekergö*, „derbedeu, persoană fără situație clară”).

tic ri, vb. „a mi ca într-o parte în alta carul, pentru a-l porni” (< *tekerni* „a întoarce”).

tista [t'ista], adj. „curat” (< „*tisztás*”).

tistulá, s.n. „uica ieită după prima fierbere” (< *tisztulás* „acțiunea de a curăța; curățire”).

tistu ag, s.f. „curățenie” (< *tisztaság*, idem): *La ei întotdeauna o fost mare tistu ag*.

topanc , -**p nci**, s.f. „înălțime de cas , făcută din lână , purtată de copii și femei” (< *topánka* „pantofi pentru femei”).

tos ni, vb. „a împinge; a înghesuși” (< *taszitani* „a împinge, a îmbrânci”).

trancal u, s.m. „prost născut” (< *trýánkáló* „nedibaci, neiscusit”).

troamf, s.m. (la jocul de cărți) „atu; culoare care bate toate cărțile de celelalte culori” (< *tromf*, idem).

troap, s.n. „fug moderat al calului” (< *trapp*, idem).

tudu li, vb. „a se interesa despre ceva (de la cineva); a iscodi” (< *tudakozni, tudakolni* „a se informa”).

ifra , adj. „înzorzonat, gătit” (< *czifrás*, idem).

ifr ag, s.n. „ornament” (< *cifrasag*, idem).

itrón, s.n. (înv.) „lămâie” (< *citrom*, idem < germ. *Zitrone*).

v c la , s.n. „tencuială” (< *vakolás*, idem).

v c lui, vb. „a tencui” (< *vakolni*, idem).

v c lan, s.n. „fără cu care se duce gunoiul când se merge în cas ” (< *vaskalan* „lingură de fier”).

vânzoli, vb. „a nu avea astâmpăr; a nu putea dormi” (< *vonszolni*): *Ce te tot vânzolești?*

vid r , s.f. „găleată de tinichea, smălțuită sau nu” (< *veder*, idem).

vindic, s.m. „musafir, oaspete” (< *vendég*, idem).

zug u, s.n. „urm adânc l sat de ap pe un deal” (< *zúgó*).

2.3. Cuvinte germane

ac, s.m. „salcâm” (< *Akazien*(baum), idem).

azânta, vb. „a recruta” (< *assentieren*).

azântare, s.f. „recrutare” (< *Assentierung*).

be teli, vb. „a certa” (< *bestellen* „a comanda”): *Tare l-o be telit*.

bart, s.f. „tivitur la unele obiecte de îmbr c minte prin care trece un elastic sau o a mai groas ” (< *Borden* „g itan, galon”).

bild, -uri, s.n. „fotografie” (< *Bild*, idem).

bin, s.f. „scen ” (< *Bühne*, idem).

bobon, s.m. pl. „ bomboane” (< *Bombons*).

buc s.f. „inelul care se pune în cap tul osiei, înaintea cuiului, pentru a ine roata carului” (< *Büchse*).

bung r, -e/-uri, s.n. i toponim „livad mare de pomi” (< *Baumgarten*, idem): *Cu carul se poate ajunge pe Poderei prin Bunguri*.

chifl, s.f. „corn, covrig” (< *Kipfel*, mag. *kifli*).

che, interj. „strig t cu care se alung pisica” (< *Katze*, s s. *kôcz*, mosel. *Kâz*).

chilomet r, s.m. „kilometru” (< *Kilometter*, idem).

ciond ni, vb. „a se sf di” (s s. *schänden* „a face de ru ine, a certa, a oc rî”).

ciuh, s.f. „sperietoare de p s ri” (< s sesc *Scheuche*).

coh li, vb. „a se coace de c ldur , stând în apropierea cuptorului sau a sobei” (< *kochen* „a fierbe, a g ti”, probabil prin filier maghiar) (Todoran 1960, p. 63).

corator, s.m. „epitrop (la biseric)” (< *Kurator* „epitrop”, lat. *curator*).

cost, s.n., numai în expresia *a sta în cost* „a sta în gazd ” (< *Kost* (MDA, s.v.), magh. *koszt*, „hran , mâncare”).

cubic, s.n. „cantitate de material (nisip, pietri , lemn etc.) cu un volum de 1 m³” (< *Kubik* (metter) „metru cub”).

cuf r, s.n. „geamantan, valiz ” (< *Koffer*, idem).

damf, s.n. „miros greu, urât” (< *Dampf*).

dreve, s.f. pl. 1. „ma în de scorm nat lână”. 2. „ceea ce rămâne după ce se storc strugurii și se fierbe uica” (< *Treber*, mhd. *Drever*, *Draver* – Arvinte 1971, p. 41).

fain, adj. „frumos; ales, distins” (< *fein*).

fedr, s.n. „arc (la diferite mecanisme)” (< *Feder*, idem).

ferhoang, **-uri**, s.n. „perdea (la fereastră)” (< *Vorhang*, idem).

fleandur, s.f. „bucată, drăbă, zdreană; femeie depravată”; „gură rea” (< s. s. *Flandra*, „zdrănuț”, s. s. *Flandra* „prostituat”).

floator, **-re**, s.n. „pavaj făcut din pietre” (< *Pflaster* „caldarâm, pavaj”).

font, s.m. „măsură de capacitate egală cu o jumătate de kg” (< s. s. *Font* = germ. *Pfund*).

frutiuc, s.n. „dejun, prânză” (< *Frühstück*, idem).

glaj, s.f. „sticlă (recipient)” (< *Glass*, prin mijlocire sească, cu *j* în locul germ. *s*) (Arvinte 1971, p. 41).

jugr, s.n. „veche unitate de măsură pentru suprafețe agrare, folosită în Transilvania, egală cu 0,5775 de hectare” (< *Juger*, lat. *jugerum*).

întbula, vb. „a înscrie în cartea funciară” (< *intabulieren*, idem).

joagr, s.n. „ferastră mare cu două mâneruri pentru tăierea lemnelor groase” (< s. s. **zäger* = germ. *Säger*).

jumtăi, s.f. pl. „pantofi (decupați la spate)” (calc după germ. *Halbschuh*, propriu „jumătate de gheată”) (Frîl 2010b, p. 230).

hecel, s.f. „darac” (< s. sesc *Hechel*).

hobel, s.n. „instrument cu care se toacă varza măruntă” (< *Hobel* „rindea”).

lagr, s.n. „tablă” (< *Lager*, idem).

laibr, s.n. „haină nească de pînă (postav), scurtă până în talie, de obicei fără mâneci; piețar; vest” (< s. s. *leibel*) (NDULR, s.v.).

maistr, s.m. „meșter” (< *Meister*).

metr, s.m. „(înv.) metru” (< *Metter*, idem)⁵.

moalt, s. sg. „mortar, tencuială” (< germ. bair.-österr. *Malter*, idem) (Arvinte 1971, p. 114).

⁵ Poate fi și din magh. *méter*, idem, cf. Marcu 1960, p. 181.

- mol r**, s.m. (înv.) „zugrav” (< *Mahler*, idem).
- ra p u**, s.n. „pil cu din i mari” (< *Raspel*, idem).
- stru**, s.n. „buchet de flori care se pune la p l r i a feciorilor” (< *Strutz*) (Arvinte 1971, p. 55; Binder 1967, p. 69).
- laier**, s.n. „voal de mireas ” (< *Schleier*, idem).
- pa ir**, s.m. „plimbare” (< *Spazier*, idem).
- pese**, s.f. pl. „cheltuieli, speze” (< *Spesen*, idem).
- tram**, adj. „voinic, milit ros” (< *stramm*): *E un om tram*.
- trec**, s.n. „terasament de cale ferat ” (< *Strecke*) (Marcu 1960, p. 194).
- tric li**, vb. „a tricota, a cro eta” (< *stricken*, idem).
- trimpi** [trimp i], s.m., pl. „ciorapi” (< *Strümpfe*).
- trof li**, vb. „a certa, a muștra” (< *trof* „pedeaps ” < *Strof*, idem).
- tromf ni**, vb. „a umbla mult i f r rost; a b t tori” (< *stampfen*, prin mijlocire s seasc , „a b t tori, a pisa a zdrobi”) (Fr il 2010b, p. 222).
- ur**, s.n. „, or ” (< *Schurtz*, s s. *Schurz*).
- troac**, s.f. „vas de lemn (în form de jgheab, de lad lung etc.) în care se pune ap sau mâncare pentru porci” (< germ. dial. *Trok*).
- troamf**, s.m. „atu (la jocul de c r i)” (< *Trumf*, dial. *Tronf*, mg. *tronf*, idem).
- ais**, adv. „foarte bine” (< *Zeiss* „marc de ceasuri”).
- âli**, vb. „a trage la înt ” (< *zielen*, idem).
- uc r**, s.n., sg. „zah r” (< *Zucker*).
- ug**, s.n. 1. „curent de aer”: *Nu sta acolo, c tare trage ugu*; 2. „tren” (< *Zug*, idem).
- uric**, interj. „strig t cu care se îndeamn c ai înh ma i s dea înapoi” (< *zurück* „înapoi”).
- vinars** s. sg. „uic (îndulcit)” (< *vin* + *ars*, calc dup germ. *Branntwein*, idem (< *brannt* „fript, ars” + *Wein* „vin”).
- 2.4. Cuvinte slave:**
- bili** [b ili], vb. „a în lbi pâna” (< v. sl. *b liti*).
- blan**, s.f. „scândur groas ” (v. sl. *blana*).
- boal**, s.f. „afec iune” (< v. sl. *bol*).
- cârc li**, vb. „a se frige sau a se coace în grab ” (cf. scr. *krkaljiti*): *Carnea asta îi numa cârc lit*.

chi c [i c], s.f. „un fel de caltabo ” (< ucr. *ky ka*) (NDULR, s.v.).

citov [itov], adj. „întreg, s n tos (la minte)” (cf. bg. *itav*, scr. *itav*).

cl ti, vb. „a se urni, a se mi ca din loc” (< v. sl. *klatiti*): *Nu s-ar cl ti de acolo pentru nimic în lume*.

cociorb , s.f. „v trai în form de semicerc pentru scos cenu a sau jarul din cuptor” (< ucr. *ko erba, ko urba*).

cujeic , s.f. „furc de tors” (< ucr. *kužel ka*).

delni , s.f. „fâ ie de teren (mai ales fâna) lung i îngust ” (cf. bg. *delnica*, maced. *délnica*, ucr. *dil nica* „postat ”) (Fra il 2010b, p. 140).

drani , - e, s.f. „, indrile” (< ucr. *dranyca*).

gal c , s.f. sg., **galu te**, s.f. pl. „sarma(le)” (< ucr. *haluška*).

ma teh , s.f. „mam vitreg ” (v. sl. *mašteha*).

pagub , s.f. „lips ” (< v. sl. *paguba*).

pisoc [p isoc], s.n. „nisip” (< ucr. *pisok*).

poiat , s.f. „grajd” (< v. sl. *pojata*).

poloj nii, s.f. pl. „glume (deocheate)” (< v. sl. *položenje*): *Vor-be te numai poloj nii*.

stani te, s.f. „locul unde se odihnesc vitele mari la amiaz ” (< v. sl. *stanište*).

u tar, s.n. „vas din doage de lemn pentru mulsul vacilor, oilor” (< v. sl. *šestar*).

vâjî, vb. „a se potrivi” (< ucr. *vajiti*): *Ce bine se vâj sc mirii tia*.

2.5. Alte cuvinte

bug t, adv.⁶: *Îi bug t atâta*.

c nac, -i, s.m. „ciucuri (care se pun, de obicei, la capu anul de pe capul cailor, atunci când sunt înh ma i sau la unele haine de îmbr - c minte)”⁷ (cf. *canaf* < magh. *kanaf*).

⁶ În MDA, s.v.: etimologie necunoscut .

⁷ Dic ionare etimologie ale limbii maghiare consider cuvântul de origine român . Sensul referitor la portul românesc, r spândit într-o regiune unde influen a românesc este puternic , ne face s sus inem c apar ine celor 56 de cuvinte din câmpul semantic al „îmbr c min ii” trecute din român în maghiar (F. Bakos), cf. Sala 2005, p. 40.

ciotrica, vb. „a p l vr gi”: *Ce tot ciotrica i acolo?*

cole, s.f. „m m lig ”⁸.

corobe e, s.f. pl. „poame (de tot felul, dar mai ales p dure e) ”.

d b l zat⁹, adj. „bosumflat”: *Ce stai a d b l zat?*

fachior, s.n. „giulgiu care se a az pe fa a mortului”¹⁰.

jâmb, adj. (înv.) „tirb; cu gura strâmb ”, probabil element de substrat, arom. *jimbu, jumbu* „tirb” (Pu cariu 1976, p. 169).

oarz n, adj. „timpuriu”¹¹: *Mere oarz ne „mere timpurii”*.

epeli, vb. „a vorbi peltic; a vorbi defectuos”: *Copilul acesta atâta epele te* (vezi, totu i, DA, s.v. *cepeli*: cf. rut. *šepeljati*).

Listele oferite, departe de a epuiza tot inventarul elementelor maghiare, germane, slave din vocabularul locuitorilor, pot confirma bog ia de cuvinte luate de la popula iile cu care au venit, într-un fel sau altul, în contact. Multe dintre ele au o etimologie dubl , maghiar i german , de i unele studii dau ca etimon o singur surs . Al turi de administra ie, serviciul militar, me te ugari, care au adus i impus multe cuvinte, popula ia satului a venit i în leg tur direct cu cele dou etnii. Caila se afl într-o zon în care, spre est i sud-est, se afl localit i compact germane: Bistri a, Sigmir, Be ineu [Be âneu]¹² (azi Vii oara), Iad (ast zi Livezile), Aldorf¹³ (ast zi Unirea)¹⁴, T rpiu,

⁸ DER, s.v.: „origine necunoscut ”.

⁹ DER, s.v.: „*d b l za*, vb. „a se bosumfla; a sl bi; a extenua”: origine expresiv ”.

¹⁰ Poate fi o form deformat de la *fachiol*, s.n. (înv.) „v l”: *frumosul ei fachiol cu bibiluri aurite* (Bolintineanu) < magh. *fátyol*, cf. NDULR, s.v. În DER: *fachiol*, s.n. (Trans.) „es tur fin de lân pentru basmale. Var. *fachiul*, (Banat) *fachiu*, (Trans.) *fotiol*. Var. *faziol* (it. *fazzoletto* „batist ”), prin intermediul magh. *fátyol*, cf. mgr. , ngr. , de unde pare a-l fi luat Bolintineanu, ca împrumut individual, cf. sb. *fa ol*, alb. *fastšol*.

¹¹ DER, s.v.: „origine necunoscut . Leg tura cu *orz* (TDRG) nu pare sigur ”.

¹² Denumirea lipse te din *Ind. loc.*, fiind men ionat numai Vii oara. La 1332 apare consemnat „plebanus de Villa Paganika, Villa Paganica”, la 1589 „Paganica”, la 1750 Be ineu, cf. Suci, vol. II, p. 247.

¹³ i această denumire este omis din *Ind. loc.*

¹⁴ Toate acesta patru localit i, Sigmir, Vii oara, Livezile, Unirea, sunt, la ora actual , cartiere ale municipiului Bistri a.

Dumitra, iar în partea de vest, există sate cu populație majoritar maghiară: întreg, centrul de comună, Ieșu-Sfântu.

Elementele slave se află într-un număr mai mic și majoritatea sunt vechi slave; ca urmare, au o utilizare mai generală.

BIBLIOGRAFIE

- AICED = „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice”, București, 1979 și urm.
- Arvinte 1971 = V. Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten*, Berlin, Akademie Verlag, 1971.
- AUT = „Analele Universității din Timișoara”, I, 1963 și urm.
- Binder 1967 = Ștefan Binder, *Contribuții la studiul elementelor germane în lexiconul graiurilor populare românești* (III), în AUT, V, 1967, p. 49–72.
- BL = „Bulletin linguistique”. Publicat de A. Rosetti, București – Paris, 1933–1948.
- DER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Saeculum IO, 2001.
- Drăganu 1922–1923 = N. Drăganu, *Etimologii*, în DR, III, 1922–1923.
- Frîl 1973 = Vasile Frîl, *Considerații asupra vechimii diferințelor dialectale ale dacoromânei*, în AUT, XI, 1973, p. 9–29.
- Frîl 2010a = Vasile Frîl, *Graiurile din Transilvania de nord-est*, în Frîl 2010b, p. 136–141.
- Frîl 2010b = Vasile Frîl, *Probleme de dialectologie română*, Blaj, Editura Astra, Departamentul „Timotei Cipariu”, 2010.
- Gheorghiu 1994 = Ion Gheorghiu, *Introducere în dialectologia istorică românească*, București, Editura Academiei Române, 1994.
- Graur 1958 = Al. Graur, *Cu privire la > a în românește*, în SCL, IX, 1958, nr. 2, p. 263–264.
- Gușu 1983 = G. Gușu, *Dicționar latin-română*, București, Editura Enciclopedică, 1983.
- ILR 1978 = Florica Dimitrescu et alii, *Istoria limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Iordan 1927–1928 = Iorgu Iordan, *Un fenomen fonetic românesc: neaccentuat > a*, în RF, I, 1927–1928, p. 117 și urm.
- Ind. loc.* = *Indicatorul localităților din România*, București, Editura Academiei, 1974.
- Istrate 1937 = Gavril Istrate, *Graiul satului Nepos (jud. Năsăud)*, în „Buletinul Institutului de Filologie română «Al. Philippide»”, IV, 1937, p. 50–59.
- Istrate, Turcule 1971 = Gavril Istrate, A. Turcule, *Cercetări dialectale în județul Bistrița-Năsăud*, în FD, VII, 1971, p. 207–211.

- Iv nescu 1948 = G. Iv nescu, 1948, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Ia i, 1948.
- Marcu 1960 = Traian Marcu, *Glosar dialectal din comuna Deda, raionul Topli a*, în MCD I, p. 145–199.
- Marin, Tiugan 1987 = Maria Marin, Marilena Tiugan, *Texte dialectale i glosar. Bistri a-N s ud*, Consiliul Culturii i Educa iei Socialiste. Institutul de Cercet ri Etnologice i Dialectologice, seria II. Texte i glosare, 6, [Bucure ti], 1987.
- MCD I = *Materiale i cercet ri dialectale*, vol. I. Redactori responsabili: Romulus Todoran i Vasile Breban, Bucure ti, 1960.
- MDA = *Mic dic ionar academic*, vol. I–IV, Bucure ti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
- NDULR = Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Z stroiu, *Noul Dic ionar universal al limbii române*, Bucure ti – Chi in u, Editura Litera Interna ional, 2006.
- Pu cariu 1940/1976 = Sextil Pu cariu, *Limba român*, I. *Privire general*, Bucure ti, Funda ia pentru Literatur i Art, Bucure ti, 1940; edi ia a doua, îngrijit de Ilie Dan, Editura Minerva, Bucure ti, 1976.
- Rusu 1959 = Grigore Rusu, *Schi a sistemului fonologic al graiului bistri ean*, în CL, IV, 1959, p. 61–73.
- Rusu 1960 = Grigore Rusu, *Glosar dialectal din comuna ieu M gheru*, raionul Bistri a, reg. Cluj, în MCD, I, p. 273–290.
- Tratat* = Valeriu Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie româneasc*, Editura Scrisul românesc, 1984.
- Sala 2005 = Marius Sala, *Aventurile unor cuvinte române ti*. Bucure ti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.
- Suciu = Coriolan Suciu, *Dic ionar istoric al localit ilor din Transilvania*, vol. I–II, Bucure ti, Editura Academiei R.P.R., 1967–1968.
- andru 1938 = Dumitru andru, *Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucharest, VI. District de N s ud (Nord-Est de la Transilvanie)*, în BL, VI, 1938, p. 173–230.
- TDRG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, vol. I–III, Bucure ti, 1903–1925.
- Teaha 2005 = Teofil Teaha, *Cuvinte latine ti mo tenite în graiurile române ti actuale*, Bucure ti, Editura Academiei Române, 2005.
- Todoran 1954 = R. Todoran, *Despre un fenomen fonetic românesc dialectal: protonic > a*, în SCL, V, 1954, nr. 1–2, p. 63 i urm.
- Todoran 1960 = Romulus Todoran, *Material dialectal*, II. *Graiul din Vâlcele (raionul Turda)*, în MCD, vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1960.
- âra 1979 = Vasile âra, *Graiurile din nord-estul Transilvaniei*, în AICED, seria A, I, 1979, p. 347–359.

ASPECTS OF THE SUBDIALECT SPOKEN IN CAILA VILLAGE (IN BISTRIȚA-NĂSĂUD COUNTY)

(Abstract)

The present paper aims at highlighting the existence of a number of peculiarities within a given dialectal area. To illustrate these characteristics, the author has chosen the village of *Caila*, situated in Bistrița-Năsăud county, which pertains to the so-called „subdialect of Bistrița” („grai bistrițean”) that displays the features of the northeastern Transylvanian subdialects.

The author does not reproduce the features of this small linguistic space, as they have already been presented in numerous specialized studies (mentioned in the footnotes); however, he provides a comprehensive list of words used in the village, organized from an etymological perspective: **2.1.** Inherited words, **2.2.** Hungarian words, **2.3.** German words, **2.4.** Slavic words, **2.5.** Other words, whose etymology is uncertain.

Naturally, the lists do not exhaust the entire inventory of Hungarian, German, and Slavic elements in the speakers’ vocabulary, but they do confirm the abundance of lexical elements taken from the peoples they have been in contact with (in one way or another).

I also draw attention to the fact that the village of *Caila* is situated in an area where its east and south-east neighbours used to be compact German localities – *Sigmir*, *Bistrița*, *Beșineu* (now known as *Viișoara*), *Iad* (today’s *Livezile*), *Aldorf* (nowadays *Unirea*), *Târpiu*, *Dumitra* –, whereas to the north and to the west, there are villages whose population largely consists of Hungarians: *Șintereag*, *Șieu-Sfântu*. The Slavic elements are less consistent, most of them being of Old Slavic origin and, therefore, enjoying a more general usage.

CUVINTE-CHEIE: *graiul din Caila, particularități lexicale, perspectiva etimologică, cuvinte moștenite, cuvinte de origine maghiară, germană, slavă, cuvinte cu etimologie necunoscută.*

KEYWORDS: *the subdialect spoken in Caila village, lexical specific features, the etymological perspective, words inherited from Latin, words of Hungarian, German, Slavic origin, words with uncertain etymology.*

*Universitatea de Nord din Baia Mare
Facultatea de Litere
430122 Baia Mare, str. Victoriei, 76
nicufelecan@yahoo.com*